

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

“ЛЕКСИКОЛОГІЯ”

(перша іноземна (німецька) мова)

**(для бакалаврів спеціальності “Педагогіка:
методика середньої освіти. Іноземна мова”)**

МАУП

Київ 2005

Підготовлено кандидатом філологічних наук, доцентом *В. О. Олійником*

Затверджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу
(протокол № 9 від 26.05.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Олійник В. О. Навчальна програма дисципліни “Лексикологія” (перша іноземна (німецька) мова) (для бакалаврів спеціальності “Педагогіка: методика середньої освіти. Іноземна мова”). — К.: МАУП, 2005. — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Лексикологія” (перша іноземна (німецька) мова), самостійна робота студентів, форми поточного та підсумкового контролю, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму курсу лексикології сучасної німецької мови складено згідно з навчальним планом з урахуванням найновіших досягнень лексикології.

Об'єктом вивчення навчального курсу є слово як основна одиниця мови та її фразеологічний фонд. Основна увага приділяється розкриттю закономірностей розвитку лексики та фразеології в сучасній німецькій мові.

Вивчення курсу лексикології відбувається у формі лекцій і семінарських занять відповідно до кількості годин, відведених навчальним планом. Значна увага приділяється розвитку навичок самостійної роботи студентів над окремими розділами курсу, а також при розробці лексикологічних проблем у курсових і дипломних роботах і в наукових студентських гуртках.

Основні проблеми курсу виносяться на лекції та семінарські заняття німецькою мовою.

У процесі підготовки курсу використано актуальні праці в галузі німецької філології, відомі лексикографічні джерела вітчизняних і зарубіжних авторів.

Мета курсу “Лексикологія” – сформувати у студентів-перекладачів глибоке наукове розуміння теоретичних основ лексикології на рівні сучасного розвитку лінгвістичної науки.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- підвищити рівень підготовки студентів-перекладачів з теорії німецької мови;
- сприяти глибокому науковому розумінню теоретичних основ сучасної лексикології;
- навчити студентів порівнювати лексичні явища в німецькій мові;
- сприяти розвитку у студентів умінь і навичок користування різними видами словників німецької мови.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“ЛЕКСИКОЛОГІЯ”
(перша іноземна (німецька) мова)

№ пор.	Назва теми
1	Лексикологія як самостійна лінгвістична дисципліна
2	Слово та його значення. Закономірності семантики в німецькій мові
3	Морфологічна структура слова в німецькій мові
4	Класифікація лексики за семантикою
5	Лексика німецької мови у функціональному аспекті
6	Територіальна диференціація словникового складу німецької мови
7	Словотвір в німецькій мові
8	Зміна значень слів як один із шляхів збагачення словникового складу
9	Неологізми та архаїзми в німецькій мові
10	Іншомовні запозичення як шлях розвитку словникового складу німецької мови
11	Німецька фразеологія та її особливості
12	Лексикографія

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“ЛЕКСИКОЛОГІЯ”
(перша іноземна (німецька) мова)

Практичне заняття. Тема 1. Лексикологія як самостійна лінгвістична дисципліна

Мета: показати місце лексикології серед інших лінгвістичних дисциплін

Питання для обговорення:

1. Предмет лексикології як самостійної лінгвістичної дисципліни, її місце серед інших лінгвістичних дисциплін.
2. Загальна та окрема лексикологія. Лексикологія історична та сучасна.
3. Основні напрями та методи сучасних лексикологічних досліджень.

4. Поняття семантичної системи мови, методи її дослідження.
5. Основні проблеми навчального курсу лексикології.

Література: основна [2; 3; 15; 20]
додаткова [8; 13; 16; 26]

***Практичне заняття. Тема 2. Слово та його значення.
Закономірності семантики німецької мови***

Мета: ознайомити студентів із закономірностями семантики німецької мови.

Питання для обговорення:

1. Слово як основна одиниця словникового складу і предмет вивчення лексикології.
2. Визначення слова в сучасній лінгвістиці. Основні ознаки слова в німецькій мові.
3. Слово та його значення. Лексичне значення слова та його типи. Внутрішня форма слова.
4. Багатозначність як типове явище в німецькій мові, шляхи її розвитку.

Література: основна [1–3; 15]
додаткова [11; 13; 20; 26]

Практичне заняття. Тема 3. Морфологічна структура слова в німецькій мові

Мета: вивчити та дослідити морфологічну структуру слова в німецькій мові.

Питання для обговорення:

1. Поняття морфеми.
2. Морфологічний аналіз слова.
3. Типи морфем: корінь, префікс, суфікс, флексія.
4. Аломорфи.
5. Фонетичні і морфологічні варіанти слова.

Література: основна [2; 3; 15]
додаткова [10; 14; 18; 26]

Практичне заняття. Тема 4. Класифікація лексики за семантикою

Мета: ознайомити студентів із класифікацією лексики за семантикою.

Питання для обговорення:

1. Різні види семантичних відносин слів і груп слів.
2. Синоніми. Типи синонімів.
3. Антоніми. Типи антонімів.
4. Омоніми. Типи омонімів
5. Пароніми, їх функціонування.
6. Теорія семантичних полів.

Література: основна [1–3; 9; 12; 21]
додаткова [11; 20; 26]

Практичне заняття. Тема 5. Лексика німецької мови у функціональному аспекті

Мета: розглянути і дослідити лексику німецької мови у функціональному аспекті.

Питання для обговорення:

1. Соціальна та професійна диференціація словникового складу німецької мови, диференціація за сферами вжитку.
2. Офіційний та розмовний стилі.
3. Загальноживана та соціально забарвлена лексика.
4. Професійна лексика та науково-технічна термінологія.
5. Сленг. Жаргони, їх підгрупи.

Література: основна [2–5]
додаткова [22–24,26]

Практичне заняття. Тема 6. Територіальна диференціація словникового складу німецької мови

Мета: ознайомити студентів з територіальною диференціацією словникового складу німецької мови.

Питання для обговорення:

1. Формування німецької мови одночасно з утворенням німецької народності.

2. Концентрація місцевих діалектів у єдину німецьку мову.
3. Розвиток національної мови.
4. Національна літературна мова і територіальні діалекти Німеччини.
5. Національні варіанти літературної німецької мови.
6. Особливості діалектної лексики.
7. Вплив діалектів на розвиток словникового складу німецької літературної мови.
8. Територіальна диференціація німецької мови.

Література: основна [2; 3; 6; 7; 15]
додаткова [4; 5; 8; 13]

Практичне заняття. Тема 7. Словотвір у німецькій мові

Мета: розглянути і дослідити словотвір у німецькій мові.

Питання для обговорення:

1. Шляхи розвитку та збагачення словникового складу в німецькій мові: словотворення, зміна значення слів, запозичення.
2. Словотвір та його відношення до граматики та лексикології.
3. Словоскладання як найпродуктивніший спосіб словотворення в німецькій мові.
4. Слововивід та його види: афіксальний (суфіксація й префіксація) та безафіксний. Проблема “напівафіксів”.

Література: основна [2; 3; 10; 14; 15; 18–20]
додаткова [8; 10; 26]

Практичне заняття. Тема 8. Зміна значень слів як один із шляхів збагачення словникового складу

Мета: розглянути і дослідити зміну значень слів як один із шляхів збагачення словникового складу.

Питання для обговорення:

1. Причини зміни значень слів: екстралінгвістичні та лінгвістичні.
2. Лексико-стилістичний аналіз тексту.
3. Денотативне та конотативне значення слів.

4. Епітети.
5. Метафора. Види метафор.
6. Метонімія.
7. Гіпербола.
8. Порівняння.
9. Шляхи розвитку нових значень у словах.

Література: основна [2; 3; 15; 22; 24]
додаткова [20; 23; 26]

Практичне заняття. Тема 9. Неологізми та архаїзми в німецькій мові

Мета: розглянути і дослідити неологізми та архаїзми в німецькій мові.

Питання для обговорення.

1. Нове і старе у словниковому складі німецької мови.
2. Архаїзми і неологізми, причини їх виникнення.
3. Основні групи архаїзмів: загальні, індивідуальні, лексичні, стилістичні.

Література: основна [2; 3; 15; 16]
додаткова [8; 13; 17; 20; 26]

Практичне заняття. Тема 10. Іншомовні запозичення як шлях розвитку словникового складу німецької мови

Мета: проаналізувати іншомовні запозичення як шлях розвитку словникового складу німецької мови.

Питання для обговорення:

1. Причини іншомовних запозичень: екстралінгвістичні та лінгвістичні.
2. Іншомовні запозичення в німецькій мові: кельтські, латинські, французькі, англійські, слов'янські тощо.
3. Класифікація іншомовних запозичень у сучасній лінгвістичній літературі.

Література: основна [2; 3; 8; 13; 15]
додаткова [5; 16; 24]

Практичне заняття. Тема 11. Німецька фразеологія та її особливості

Мета: розглянути і проаналізувати особливості німецької фразеології.

Питання для обговорення:

1. Фразеологія як частина лексикології.
2. Критерії визначення фразеологічних одиниць у німецькій мові.
3. Проблема класифікації фразеологічних одиниць у сучасній лінгвістичній літературі.
4. Стійкі сполучення нефразеологічного типу: лексичні єдності; фразеологізовані утворення; модельовані (типові) утворення: аналітичні конструкції, типові граматико-стилістичні конструкції.
5. Семантичні особливості німецьких фразеологічних одиниць: фразеологічна полісемія, синонімія та антонімія; їх можлива омонімічність з вільними словосполученнями.

Література: основна [2; 3; 15; 17]
додаткова [20; 25; 26]

Практичне заняття. Тема 12. Лексикографія

Мета: ознайомити студентів з основним лексикографічними поняттями.

Питання для обговорення:

1. Лексикографія як один з розділів лексикології та її завдання.
2. Класифікація словників німецької мови за основними ознаками: історичні та сучасні словники, повні та неповні словники, загальні та спеціальні словники, одномовні, двомовні та багатомовні словники.
3. Основні види лінгвістичних словників:
 - а) словники, що містять відомості про походження слова та історію розвитку його семантики: етимологічні, історичні;
 - б) словники, що розкривають значення слова та його вживання в сучасній мові: тлумачні, перекладні, терміно-

- логічні, стилістичні, фразеологічні, синонімічні, діалектологічні, тематичні, іншомовних слів тощо;
- в) словники, що дають відомості про звукову структуру і написання слів: фонетичні та орфографічні;
- г) словники, що розкривають поняття: енциклопедичні та ілюстративні.
4. Характеристика найважливіших словників.

Література: основна [3; 15]
додаткова [2]

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Вагомим компонентом фундаментальної підготовки студентів є активне запровадження в систему академічної освіти самостійної теоретичної і практичної роботи студентів, методичних рекомендацій для написання наукових рефератів, курсових, дипломних і магістерських робіт, а також бібліографічних покажчиків наукової, науково-методичної і художньої літератури.

Самостійна робота передбачає:

- попередню підготовку до практичних занять;
- виконання ситуативних завдань і вправ у позааудиторний час;
- підготовку до обговорення окремих питань;
- підготовку доповідей та рефератів німецькою мовою;
- самостійне вивчення окремих розділів тем курсу;
- огляд рекомендованої літератури німецькою мовою.

ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Форми і методи поточного контролю індивідуальні, застосовуються у процесі бесіди, дискусії, у вигляді тестів; індивідуальних і фронтальних опитувань.

Значне місце в роботі викладачів посідає аналіз знань і вмінь студентів, що здійснюється після проведення поточного, рубіжного та підсумкового контролю. Співвідношення показників дає змогу скоригувати методи і форми навчальної роботи, вжити відповідних заходів щодо оптимізації навчального процесу.

Поточний контроль знань здійснюється у формі періодичного тестування вивчених тем курсу, підсумковий — наприкінці курсу за умови наявності позитивних оцінок поточного контролю шляхом проведення заліку.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет лексикології як самостійної лінгвістичної дисципліни, її місце серед інших лінгвістичних дисциплін.
2. Загальна та окрема лексикологія. Лексикологія історична та сучасна.
3. Основні напрями і методи сучасних лексикологічних досліджень.
4. Поняття семантичної системи мови та методи її дослідження.
5. Головні проблеми навчального курсу порівняльної лексикології.
6. Слово як основна одиниця словникового складу і предмет вивчення лексикології.
7. Визначення слова у сучасній лінгвістиці. Основні ознаки слова в німецькій та українській мовах.
8. Слово та його значення. Лексичне значення слова, його типи. Внутрішня форма слова.
9. Багатозначність як типове явище в німецькій та українській мовах, шляхи її розвитку.
10. Поняття морфеми.
11. Морфологічний аналіз слова.
12. Типи морфем: корінь, префікс, суфікс, флексія.
13. Аломорфи.
14. Фонетичні і морфологічні варіанти слова.
15. Різні види семантичних відношень слів і груп слів.
16. Синоніми. Типи синонімів.
17. Антоніми. Типи антонімів.
18. Омоніми. Типи омонімів.
19. Пароніми, їх функціонування.
20. Теорія семантичних полів.

21. Соціальна та професійна диференціації словникового складу німецької та української мов, диференціація за сферами вживання.
22. Офіційний і розмовний стилі.
23. Загальноживана та соціально забарвлена лексика.
24. Професійна лексика і науково-технічна термінологія.
25. Лексико-стилістичний аналіз тексту.
26. Сленг. Жаргони та їх підгрупи.
27. Денотативне і конотативне значення слів.
28. Шляхи розвитку і збагачення словникового складу в німецькій та українській мовах: словотворення, зміна значення слів, запозичення.
29. Словотвір та його відношення до граматики та лексикології.
30. Словоскладання як найпродуктивніший спосіб словотворення в німецькій мові.
31. Слововивід та його види: афіксальний (суфіксація й префіксація) та безафіксний. Проблема “напівафіксів”.
32. Причини зміни значень слів: екстралінгвістичні та лінгвістичні.
33. Лексико-стилістичний аналіз тексту.
34. Денотативне і конотативне значення слів.
35. Епітети.
36. Метафора. Види метафор.
37. Метонімія.
38. Гіпербола.
39. Порівняння.
40. Шляхи розвитку нових значень у словах.
41. Нове і старе у словниковому складі німецької та української мов.
42. Архаїзми і неологізми, причини їх виникнення.
43. Основні групи архаїзмів: загальні, індивідуальні, лексичні, стилістичні.

44. Причини іншомовних запозичень: екстралінгвістичні та лінгвістичні.
45. Іншомовні запозичення в німецькій мові: кельтські, латинські, французькі, англійські, слов'янські тощо. Запозичення в українській мові.
46. Класифікація іншомовних запозичень у сучасній лінгвістичній літературі.
47. Фразеологія як частина лексикології.
48. Критерії визначення фразеологічних одиниць в німецькій та українській мовах.
49. Проблема класифікації фразеологічних одиниць у сучасній лінгвістичній літературі.
50. Стійкі сполучення нефразеологічного типу.
51. Семантичні особливості німецьких фразеологічних одиниць: фразеологічна полісемія, синонімія та антонімія.
52. Лексикографія як один з розділів лексикології та її завдання.
53. Класифікація словників німецької та української мов за основними ознаками: історичні та сучасні словники, повні та неповні словники, загальні та спеціальні словники, одномовні, двомовні та багатомовні словники.
54. Основні види лінгвістичних словників.
55. Словники, що містять відомості про походження слова та історію розвитку його семантики: етимологічні та історичні.
56. Словники, що розкривають значення слова та його вживання в сучасній мові: тлумачні, перекладні, термінологічні, стилістичні, фразеологічні, синонімічні, діалектологічні, тематичні, іншомовних слів тощо.
57. Словники, що дають відомості про звукову структуру і написання слів: фонетичні та орфографічні.
58. Словники, що розкривають поняття: енциклопедичні та ілюстративні.
59. Характеристика найважливіших словників.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

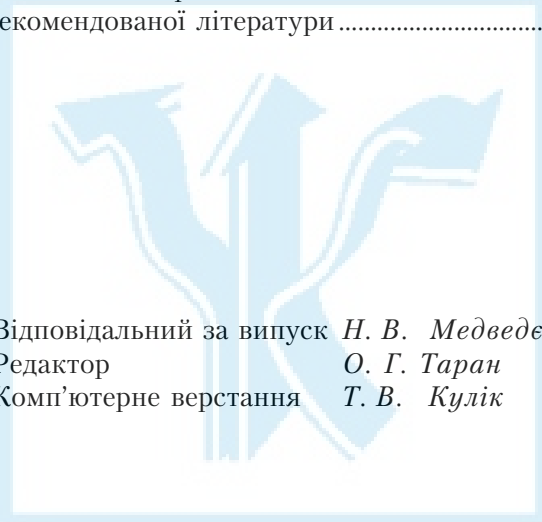
1. *Виноградов В. В.* Основные типы лексических значений слова. — Вопросы языкознания. — 1953. — № 5.
2. *Гак В. Г.* Сопоставительная лексикология. — М.: Высшая школа, 1977.
3. *Городникова М. Д., Розен Е. В.* Лексикология современного немецкого языка. — М., 1967.
4. *Девкин В. Д.* Особенности немецкой разговорной речи. — М., 1965.
5. *Девкин В. Д.* Немецкая разговорная лексика. — М., 1973.
6. *Домашнев А. И.* Очерк современного немецкого языка в Австрии. — М., 1970.
7. *Домашнев А. И.* Национально-региональная вариативность немецкого литературного языка и австрийский национальный вариант современного литературного языка. — Л., 1970.
8. *Жирмунский В. М.* История немецкого языка. — М., 1965.
9. *Завьялова В. М.* Антонимы. — М., 1969.
10. *Кудрякова Е. С.* Что такое словообразование. — М.: Наука, 1965.
11. *Кузнецова А. И.* Понятие семантической системы языка и методы ее исследования. — М., 1963.
12. *Рахманов И. В.* Синонимы немецкого языка. — М., 1971.
13. *Розен Е. В.* Новое в лексике немецкого языка. — М., 1971.
14. *Степанова М. Д.* Словообразование современного немецкого языка. — М., 1953.
15. *Степанова М. Д., Чернышева И. И.* Лексикология современного немецкого языка. — М., 1962.
16. *Степанова М. Д.* Методы синхронного анализа лексики. — М., 1968.
17. *Чернышева И. И.* Фразеология современного немецкого языка. — М., 1970.
18. *Fleischer W.* Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. — Leipzig, 1969.

19. *Henzen W.* Deutsche Wortbildung. – Тьbingen, 1969.
20. *Iskos A., Lenkova A.* Lesestoffe zur deutschen Lexikologie. – Leningrad, 1975.
21. *Minina N.* Semantische Felder. – M., 1973.
22. *Riesel E.* Stilistik der deutschen Sprache. – M., 1963.
23. *Riesel E.* Der Stil der deutschen Alltagsrede. – M., 1964.
24. *Riesel E. Schendels, E.* Deutsche Stilistik. – Berlin, 1975.
25. *Schischkina, I., Finkelstein R.* Geflügelte Worte. – Leningrad, 1972.
26. *Schmidt W.* Deutsche Sprachkunde. – Berlin, 1965.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Лексикологія” (перша іноземна (німецька) мова)	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Лексикологія” (перша іноземна (німецька) мова)	4
Самостійна робота студентів	10
Форми поточного та підсумкового контролю	10
Питання для самоконтролю	11
Список рекомендованої літератури	14

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *О. Г. Таран*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

Зам. № ВКЦ-1978

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП